

ધોરણ : ૩

ગુજરાતી

પાઠ - ૬

રંગબેરંગા મસાલિયું

ભાગ - ૧

□ ચાલો, ગાઈએ ગીતકું :

આવ્યું રીંગણા, આવ્યાં ટામેટાં
કુલાવર સાથે આવ્યાં બટાકા
ધોઈ, સુધારી લીધા બાઝી
કફાઈમાં તો તેલ નાખી
રાઈ, હિંગણી કચો વધાર

સુગંધ પહોંચી ઘરની બહાર
હજેર ને મરચું ભભરાવી
રંગ, સ્વાદની આવે સવારી
થઈ ગયું, લો! શાક તૈયાર
જમવા આવો સૌ દોસ્તાર

□ વિચારો, અભિનય કરો, કહો :

તમને તમારો કેવો ફ્રેટો ગમે? ગમતા ફ્રેટા સામે દોરો.

૧. ઊંઘતો

૨. હીંચકા ખાતો

૩. અક્ષર, અદબ વાળીને બેઠેલો

૪. ઝડપ પર ઊંઘો લટકતો

૫. આંખ બંધ હોય તેવો

૬. આંખ, મોં ખુલ્લાં હોય તેવો

૭. બધા મિત્રો સાથેનો

૮. રડતો

૯. બીમાર પડ્યા હોય ત્યારનો

૧૦. નવાં કપડાં પહેરેલો

□ ગીત :

ફોટો પાડું

મમ્મી, મમ્મી, ફોટો પાડું?

બોલ, સાચો કે ખોટો પાડું!

મલક મલક તો થાય તું શોડું
નહીં તો ચહેરો રોતો પાડું!

જૂઈ ચમેલી અઢેલી ઊભ

ગુલાબ જોડે જો બેઠો પાડું!

તું તો મમ્મી પરી સમાણી
લે હવામાં ઊડતો પાડું

ખોલ જરીક આંખો તું સરખી
કે પછી હું ઉંઘતો પાડું?

રાખ ને, મોટું બંધ જરીક
નહીં તો જો બડબડતો પાડું!

બેસ મમ્મી તું પખા સાથે
કુલ જોડે ગલગોટો પાડું!

ખોડાભાઈ પટેલ

□ વાતચીત :

૧. જોડીમાં કામ કરો. એક મિત્ર ફોટોગ્રાફર બને ત્યારે બીજો મિત્ર મોડેલ. જુદી જુદી સ્ટાઇલમાં ફોટા પાડવાનો અલિનય કરો. પછી ભૂમિકા બદલીને અલિનય કરો.
૨. તમને ફોટા પાડવા ગમે કે પડાવવા? કેમ?
 - મને ફોટા પાડવા અને પડાવવા બંને ગમે કારણ કે મને ફોટા પાડવાનો તેમજ ફોટા પડાવવાનો શોખ છે.

ગાયો, વાંચો, વિચારો, લખો :

૧. ગીતમાં કેટલાં સ્થળ આવે છે ? કયાં-કયાં ?
➤ ગીતમાં ચાર સ્થળ આવે છે. (૧) જૂઈ-ચમેલીનો છોડ (૨) ગુલાબનો છોડ
(૩) ગલગોટાનો છોડ અને (૪) ઘર-પણા
૨. નકામો વિકલ્પ છેકી ગીત પ્રમાણે સાચું વાક્ય બનાવો.
(૧) બાળક મ્યારીનો રડતો / હસતો ફ્રોટો પાડવા માંગે છે. તે માટે તે
મ્યારીને કહે છે, “તું જીણું જીણું હસ.” / “તું ~~ઘહેરો રડતો રાખ.~~”

- (૨) બાળકને મમ્મી પરી / ~~કુલ~~ જેવી લાગે છે. તેથી તે મમ્મીનો
~~ઊંઘતો~~ / ઉડતો ફોટો પાડવા માંગે છે.
- (૩) જો મમ્મીની આંખ સરખી બંધ / ખુલ્લી નહીં હોય તો ફોટામાં
મમ્મી ઊંઘતી / ~~રક્તી~~ લાગશે.
- (૪) જો મમ્મીના હોઠ સરખા ~~ખુલ્લા~~ / બંધ નહીં હોય તો, ફોટામાં
તે બડબડતી / ~~જાપતી~~ હોય તેવી લાગશે.

□ જોડકાં જોડો :

અ

૧. મમ્મી ઝીણું સ્મિત નહીં કરે તો
૨. મમ્મી જૂઈ, ચમેલી પાસે હોય તેવો
૩. મમ્મી પરી જેવી પ્રેમાળ છે.
૪. મમ્મીની આંખ મોટી હોય તેવો
૫. મમ્મીના હોઠ બંધ હોય તેવો
૬. મમ્મી પખ્યાની સાથે બેસે તો

બ

- ઇ** (અ) અથવા આંખ બંધ હોય તેવો ક્રોટો લઈશ.
- ઈ** (આ) કે પણી તે બબડતી હોય તેવો ક્રોટો પાડીશ.
- ઉ** (ઇ) હું તે રડતી હોય તેવો ક્રોટો પાડીશ.
- અ** (ઈ) અને ગુલાબની સાથે પણ ક્રોટો લઈશ.
- આ** (ଓ) ફૂલ અને ગલગોટા જેવા લાગે.
- ଓ** (ଓ) તેથી તે ઊડતી હોય તેવો ક્રોટો લઈશ.

□ પાડ', "આવે" અથવા "ખા' લખો :

(હવા, ભાજુ, તાવ, કેરી, હીંચકો, મહેમાન, તાળી, પરીક્ષા, પરી, ફૂલ, લાડવો,
બગાસું, ઊંઘ)

1. શું પાડી શકાય?

ફેટો પાડ

તાળી પાડ

કેરી પાડ

ફૂલ પાડ

2. શું શું આવે?

હવા આવે

તાવ આવે

પરી આવે

ઊંઘ આવે

3. શું ખાઈ શકાય?

ભાજુ ખા

હીંચકો ખા

લાડવો ખા

બગાસું ખા

□ કાવ્યને આધારે કૌસમાંના શબ્દોનો ઉપયોગ કરી ખાલી જગ્યા પૂરો :
(ઊંઘતી, મહેકતી, મલકતી, ઊડતી, ફુલ જેવી, બડબડતી)

૧. મમ્મી હસતી હોય ત્યારે મલકતી મમ્મી.
૨. ગુલાબ જોડે બેસે ત્યારે મહેકતી મમ્મી.
૩. પરી જેવા ફોટામાં ઊડતી મમ્મી.
૪. અંખ બંધ હોય તો ઊંઘતી મમ્મી.
૫. હોઠ ખુલ્લા રહી જાય તો બડબડતી મમ્મી.
૬. જોડે પણ બેઠા હોય ત્યારે ફુલ જેવી મમ્મી.

□ તમારે ગીતની દરેક કડીની પહેલી પંક્તિ ગાવાની, શિક્ષક દરેક વખતે
બીજું પંક્તિ ગાયમાં ફેરવીને ગાશે :

ઉદાહરણ : વિદ્યાર્થીઓ : મમ્મી, મમ્મી, ફોટો પાડું?

શિક્ષક : મમ્મી, તું જ મને કહે કે તારો ફોટો સાચો પાડું કે ખોટો?

આ રીતે બધી કડીઓ ગવાઈ-બોલાઈ ગયા પછી આપો વર્ગ બે જૂથમાં
વહેંચાઈ જાઓ.

એક જૂથ પદ્ય ગાય, બીજું જૂથ ગાય બોલે. તે પછી ગાય-પદ્ય બોલનાર
જૂથ બદલી નાખવાં.

બધા સ્વાદનું કૃત

શીરીનનાં દાદા-દાદી, મમ્મી-પઢા અને બીજા વડીલ એક યા બીજું કૃત કરે. શીરીનને થયું, “હું પણ કરું કૃત!” તેણે ઘરમાં જાહેર કર્યું, “મારે કૃત કરવાનું છે.”

મમ્મીએ પૂછ્યું, “ઓહો! એમ! કયું કૃત?”

શીરીને ખૂબ વિચાર કર્યો. તેણે બધાં પ્રકારનાં કૃત યાદ કરી જોયાં. છેવટે, તેણે ગોઠવીને કહ્યું, “ગાજ્યું કૃત.” મમ્મીએ પૂછ્યું, “એટલે?”

શીરીને કહ્યું, “હું આજે ફક્ત ગાંધું ગાંધું જ
જમીશ.”

મમ્મીએ કહ્યું, “ભલે!” મમ્મીએ તો શીરો
બનાવ્યો, ખીર અને ફુધપાક બનાવ્યાં.

શીરીનબહેન શીરો જગ્યાં, ખીર અને ફુધપાક
ખાધાં.

ઘરના બધાંએ પણ પોતાના ભાણામાં શીરો,
ખીર, ફુધપાક લીધાં.

શીરીનને તો ગય્યું વ્રત કરવાની ખૂબ મજા આવી.
તે રાત્રે જ શીરીને જાહેર કર્યું, “કાલે મારે ખાટું વ્રત.”
મમ્મી થોડા મૂંઝાયા. પછી કહે, “ઠીક.”
બીજે દિવસે મમ્મીએ બનાવી કઢી, બે
દિવસ પહેલાંનાં દહીંની.
મમ્મી લાવી સંતરાં, કાચી કેરી અને લીંબુ.
શીરીન તો કઢી ગટગટાવી ગઈ.

શીરીને બહુ બધાં સંતરાં અને કેરીના કટકા ખાધા.

તેના દાંત તો ઘટાઈ ગયા.

તેણે મ્યામીને પૂછ્યું, “લીંબુ પર મીઠું-મરચું
ઇંટી તેનો રસ ચટાય?”

મ્યામી કહે, “ખાટા વ્રતમાં તો એમ ન કરાય.”

શીરીને લીંબુ ન ચૂસ્યું.

ઘરનાં બધાંએ બપોરે ભાત સાથે કઢી લીધી.

સાંજે સંતરાનો રસ પીધો.

મુમ્મીએ લીંબુ આથી દીધાં.

મુમ્મીએ શીરીનને પૂછ્યું, “કાલે વ્રત છે કે? કયું?”

શીરીને શોડો વિચાર કર્યો. પણી કહે, “તીખું વ્રત.”

મુમ્મીને શોડી ચિંતા થઈ. પણ, પણી તેમણે

કહ્યું, ‘વારુ.’

મુમ્મીએ મોટાં મોટાં મરચાં તબ્બાં.

મુમ્મીએ આદુની કતરણ સાંતળી.

શીરીન જમવા તો બેસી, પણ થોડી ગલરાઈ.

તેણે જોયું કે ઘરના બધાએ પોતાની થાળીમાં
એક-બે મરચાં અને આદુની કતરણ લીધાં હતાં.

થોડી હિંમત કરી શીરીને આદુની કતરણ
ચાવી. તે પછી મરચાનું બટકું ભર્યું.

શીરીનના નાક અને અંખમાંથી પાણી
નીકળ્યાં, ગાલ લાલ થયા.

તેના કાનમાંથી ધૂમાડા નીકળ્યા, માથાના
વાળ ઊંચા થઈ ગયા.

શીરીને બે પવાલાં પાણી પીધું.

મ્રમ્મિએ કહ્યું, “ચમચી મધ ચાટી લે.”

શીરીને ઓડો વિચાર કરી કહ્યું, “તીખા
વ્રતમાં મધ ન ચટાય.”

મ્રમ્મિએ કહ્યું, “વ્રતમાં મધનો બાધ ન હોય.”

શીરીને ચમચી ભરી મધ મોઢામાં મૂક્યું.

તેની જુલ પર ઠંડક થઈ. તેના ગળાને સારું
લાગ્યું. તેની આંખમાં પાણી અટક્યાં.

દાઈએ કહ્યું, “બસ બેટા! ત્રણ કૃત થઈ ગયાં. હવે કૃત લંબાવવાની જરૂર નથી.”

શીરીને કહ્યું, “પણ, ત્રીજું કૃત પૂરું તો કરવું પડે ને!”

મુગ્ગીએ સૂચવ્યું, “કૃતમાં ફુધ પીવાય. ખજૂર ખવાય.”

શીરીન પવાલું ફુધ અને બે પેશી ખજૂર ખાઈ સૂઈ ગઈ.

પછીના દિવસે શીરીને મમ્મીને પૂછ્યું, “વૃત કરું કે ના
કરું?”

મમ્મીએ કહ્યું, “તારી મરજી!”

શીરીને કહ્યું, “આજે છેલ્લું વૃત.”

ખૂબ ગડમથલ પછી તેણે કહ્યું, “આજે કડવું વૃત.”

મમ્મીએ કહ્યું, “ઠીક.”

મુમ્મીએ તો કારેલાનું શાક બનાવ્યું, ગોળ વગરનું. મુમ્મીએ
લીમડાનો રસ કાઢ્યો.

ઘરનાં બધાંએ નરણે કોઠે કારેલાંનો રસ ચમચી-ચમચી પીધો.
ઘરનાં બધાંએ જમતી વખતે દાળ, બાત, રોટલી સાથે
કારેલાનું શાક લીધું.
શીરીને એક ફોડવું શાક ખાધું, એક ધૂંટડો લીમડાનો રસ
પીધો.

તેનું મોહું બગડી ગયું.

શીરીન રડવા જેવી થઈ ગઈ.

દાઈએ કહ્યું, “ત્રણ વ્રત થઈ ગયાં. ચોથાની જરૂર નથી.”

મુમ્મીએ કહ્યું, “બધા સ્વાદ એકસાથે જમવાનું

વ્રત પણ થાય.”

શીરીને પૂછ્યું, “એ કઈ રીત ?”

મમ્મીએ કહ્યું, “જ્યારે પણ જમીએ ત્યારે ગળ્યું, ખાડું,
ખાડું, તીખું, તૂંકું અને કસવું એમ બધું જ જમવાનું.”

શીરીન ખુશ ખુશ થઈ ગઈ. તેણે ઘરના બધાની સાથે
દળ, ભાત, રોટલી, શાક, ગોળ, કચુંબર, અથાણું, છાશ અને
મુખવાસ ખાધાં.

□ વાતચીત :

૧. શીરીનનું કયું કૃત તમને સૌથી વધારે ગમ્યું?

✓ શીરીનનું 'ગમ્યું કૃત' મને સૌથી વધારે ગમ્યું.

૨. તમે કયા સ્વાદનું કૃત કરવાનું પસંદ કરો? કેમ?

✓ હું "તીખુ કૃત" કરવાનું પસંદ કરું, કારણ કે મને થોડી તીખી વાનગીઓ વધારે ભાવે છે.

૩. તમને કઈ વાનગી સૌથી વધુ ભાવે?

✓ મને રસ-રોટલી સૌથી વધુ ભાવે.

૪. તમે આવું વ્રત કરવાનું કહે તો તમારા ઘરના તમને શું કહે?

✓ હું આવું વ્રત કરવાનું કહું તો મારા ઘરનાં બધા સ્વાદ એકસાથે જમવાનું વ્રત કરવાનું કહે.

૫. શીરીનના મપ્પીએ કઢી બનાવવા બે દિવસ પહેલાંનું દર્દી કેમ લીધું?

✓ બે દિવસ પહેલાંનું દર્દી ખાડું હોય તેથી શીરીનનાં મપ્પીએ કઢી બનાવવા બે દિવસ પહેલાંનું દર્દી લીધું.

૬. ચોથું વ્રત નક્કી કરતી વખતે શીરીનના મનમાં શું ગડમથલ થઈ હશે?

- ✓ 'કડવા વ્રત'માં શીરીને એક ફોડવું શાક ખાધું, એક ઘૂંટડો લીમડાનો રસ પીધો અને તેનું મોઢું બગડી ગયું. આથી ચોથું વ્રત નક્કી કરતી વખતે શીરીનના મનમાં કયું વ્રત લેવું તેની ગડમથલ થઈ હશે.

□ સાંભળો, વાંચો, વિચારો, લખો :

૧. શીરીને કયાં કયાં વ્રત કર્યા?

✓ શીરીને 'ગાંધું વ્રત', 'ખાંડું વ્રત' તીખું વ્રત' અને 'કડવું વ્રત' કર્યા.

૨. તમારા વડીલો કયાં-કયાં વ્રત અથવા ઉપવાસ કરે છે?

✓ મારાં દાઈમા અગિયારસનું વ્રત કરે, શ્રાવણ મહિનો કરે, પૂનમનું વ્રત કરે, મારા દાદા અગિયારસનું વ્રત કરે, શ્રાવણ મહિનો કરે, શનિવાર કરે, મારાં મમ્મી પઢા અગિયારસનું વ્રત કરે છે.

3. તમારા ઘરે પૂછીને લખો કે ચોક્કસ વ્રત કે ઉપવાસ હોય ત્યારે શું ખવાય અને શું ન ખવાય? તમારા મિત્રોની નોંધ સાથે તમારી નોંધ સરખાવો. તે માટે શિક્ષકનું માર્ગદર્શન લો.

વ્રત/ઉપવાસ

અગ્રિયારસ

અલૂણાં

નિર્જણા એકાદશી

શું ખવાય?

રાજગારાના લોટનો શીરો

મીઠા વગરની મોળી વસ્તુ

માત્ર પાણી પીવાય

શું ન ખવાય?

અનાજ

અનાજ

અનાજ

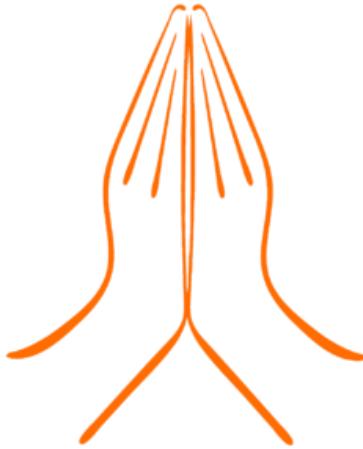
૪. રસોડામાં દરેક સ્વાદ માટે અલગ-અલગ બરણી છે. શીરીનના પખા
બજારમાંથી નીચેની વસ્તુઓ લાવ્યા છે. તે વસ્તુઓનાં નામ બરણીમાં લખો.
મધ, મેથી, મરચું, હળદર, મીઠું, આમલી, અજમો, મોસંબી, ગોળ, સંચળ,
મરી, લીંબોળી, જંબુ, જમફળ, આંબળા, બોર, કેરી, કારેલું, દ્રુધ

પ. તમારા ઘરે નીચેની વાનગી બને ત્યારે તેમાં કયા કયા સ્વાદ ઉમેરાય છે? યોગ્ય ખાનામાં ✓ કરો.

વાનગી	ગાયો	ખારો	ખાટો	તીખો
દાળ	✓	✓	✓	✓
ખીચડી		✓		✓
શીરો	✓			
રોટલો		✓		
ચેવડો	✓	✓		✓

Thanks

For watching